

1048 год.¹⁾ Въ българскитѣ и византийски източници, които се отнасятъ до тия събития, Бояна се споменава подъ имената Βοϊών, Βοϊάνος κάστρον, **Бояна**. Въ време на българското възстание презъ 1040 г. началникъ на Боянската крепостъ е билъ Ботко.²⁾ Сегашното название на развалинитѣ на укреплението Батилъ се намира, може би, въ връзка съ името на този Ботко.

Батилъ е ключътъ за южния входъ въ Софийското поле и това опредѣля политическото му значение. Боянската църква, както и нѣкои предания, свидетелствуватъ, че важността на укреплението е привлѣкло въ Бояна резиденцията на мѣстната властъ. Каменниятъ масивъ, на който се издига Батилъ, е твърде незначителенъ, за да можемъ да си представимъ въ крепостнитѣ стени и жилищата. Тѣ трѣбва да се предполагатъ на близо задъ прохода, пазенъ отъ крепостта, т. е. на мѣстото на с. Бояна. И наистина, народното предание нарича полегатата ливада между подножието на скалата и селото „Царева ливада“; въ днешното село до миналия вѣкъ личаха следи отъ стари каменни стени, за които казваха, че сж остатъци отъ царскитѣ палати. Може би тѣзи предания не заслужаваха да бждатъ споменати, ако тѣ не съвпадаха съ това, което показва и запазената църква, особно архитектурата ѝ.

Рѣдката двуетажна форма въ конструкцията на Боянската църква причислява къмъ известната вече серия отъ дворцови църкви-гробници, дето долниятъ етажъ е билъ предназначенъ за погребения, а горниятъ се е съединявалъ чрезъ специаленъ входъ съ двореца. Презъ покрита галерия владетелтъ е могълъ да дойде направо отъ покоитѣ си въ до-

¹⁾ Cedrenus, ed. Bonnæ 1839, II 454; Wassilewsky et Jernstedt, Cecaumeni Strategicon p. 32. Sur l'invasion des Pétchénegues de 1048 v. Cedrenus II 586, 587 et Spomenik V 13, où l'on lit: пакы приде двѣ чести изъ манактѣнь, и поплѣ-

ment en 1016, en 1040 et en 1048.¹⁾ Dans les documents byzantins et bulgares, relatifs à ces évènements, Boïana est mentionnée sous les noms de Βοϊών, Βοϊάνος κάστρον, **Бояна** (lisez: Boïana). Lors de l'insurrection bulgare de 1040, le chef de la forteresse de Boïana devint Botko.²⁾ La dénomination actuelle des ruines du château fort de Batil pourrait avoir quelque rapport avec le nom de ce Botko.

Batil était la clef de l'entrée de la vallée de Sofia et cette circonstance détermine son importance politique. L'église de Boïana, ainsi que certaines légendes, témoigne que Boïana devint la résidence des autorités, à cause de l'importance de ses ouvrages fortifiés. Le massif de pierre sur lequel se dresse Batil est trop insignifiant, semble-t-il, pour pouvoir contenir une demeure habitable entre les murs de sa forteresse. On peut supposer que cette habitation se trouvait un peu plus loin vers le nord, au-delà du passage allant vers le fort, c'est-à-dire sur l'emplacement du village actuel de Boïana. Et précisément, la tradition populaire appelle „pré du Tsar“ le pré situé entre la base des rochers et le village. Dans le village actuel, on voyait encore au siècle dernier des vestiges d'antiques murailles de pierre qu'on appelait les ruines d'anciens palais du Tsar. Ces vagues traditions n'eussent peut-être jamais mérité aucune mention si l'église qui subsiste encore n'avait, par son architecture, apporté une confirmation sur ce point.

Cette construction à deux étages, très rare, procède de la série déjà connue des chapelles-tombeaux, où l'étage inférieur était destiné à la sépulture des morts et l'étage supérieur communiquait par un passage spécial avec le château. Le propriétaire pouvait, au moyen d'une galerie couverte, passer directement de ses appartements dans son église privée. Une porte

нитъ всю землю българскою, и шкъ каганъ, съставитъ е на Срѣдци, и тоу створитъ сѣча два, и речеть оу Боянкѣ вставитъ тоу пакъ.

²⁾ Wassilewsky et Jernstedt, ibid. 32.